

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Provincia Germania Svrperior.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68715](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68715)

PROVINCIA

GERMANIA SUPERIOR.

BTIN VIT ANNO superiore, vndecim Domicilijs socios ducentos sexaginta duos: altero, nouem plures. vtroque amisit, vt coniuncte ponantur, sex. admisit triginta quattuor.

COLLEGIUM INGOLSTADIENSE.

DISCIPVLORVM industriam & pietatem acuit exemplum Philippi & Ferdinandi serenissimorum Bauariæ Principum, Ducis Guilielmi filiorum: serenissimi item alterius Ferdinandi, vetustissimi liberorum Caroli Archiducis Austriaci, qui & ter, vno anno, specimen dedit sui profectus, perpolitâ oratione, & eruditâ auribus digna: & auxit spectaculum dramatum quinque perelegantium datorum apparatu plausuque iuxta insigni. Congregatio Dei genitricis triplex, fertilis bonorum operum: castigatio corporis, flagello inflicto, numquam æque assumpta, tum Quadragesima tota, tum maxime hebdomada suprema. excitatum sepulcrum Domini præluce facibus mirifico instructu: assidentes adole-

scen-

scentuli seni, in speciem Angelorum, diuinas
 laudes cantu assiduo personabant: ex ijs, in
 horas singulas, dictabat aliquis materiam
 Christi cruciamenta meditantibus. Sollemnis
 supplicatio, iam & propria Congregationis
 in Parasceue ad quinque vrbis templa (siue
 procedentes consideres pueros, cum Christi
 insignibus, Angelico cultu: siue indutos sacris
 veste ferali, nudipedes, sese acriter templis in
 singulis diuerberantes: siue intermixtos, qui
 crucis argumenta præferrent sublatis signis:
 siue accensa funalia, lucentemque viam, lon-
 go flammaram ordine, nocte sublustri: siue co-
 mitatum ciuium primorumque vrbis, & ma-
 gnum præterea numerum vtriusque sexus, ve-
 ra cum significatione pietatis) celebrata an-
 no priore, vt numquam antea, illustrius. Vi-
 ruit sodalium religio, vt semper, & eluxit
 quodam flore virtutis, mitto communia. De-
 plorata vnus iam vitæ remedium a castitatis
 matre repperit, credente vix familia, perpe-
 tua castitatis voto concepto. Porro ex Con-
 gregatione ipsa transiere in Societatem no-
 stram quinque doctrinæ ac pietatis expertæ.
 Ad binas illas conciones, de quibus alias scri-
 ptum, addita tertia, concionalibus diebus
 omnibus, in nostro templo. Quod & in Xe-
 nodochio, locisque varijs, urbem extra, vsur-
 patum frequenter. Catechistæ sex iuuentu-
 tem instruunt, urbani duo, pagani ceteri: ne-
 que

GERMANIA SUPERIOR. 287

que interim præfidiarij milites neglecti. Vicinos quosdam in locos Rosarij cōsuetudo postliminio reducta. ornari templa, instaurarique cœpta. permulti libri, vt etiam in vrbe ipsa, quos habere nefas, exusti. Coniuges duo, cum prole familiaque, & alio quodam vicino, Catholicorum Ecclesiæ redditu. Lutheranorum ciuitati, quæ per nos adita, religionis scrupulus, nostræque Societatis cupiditas iniecta. confitentium in vrbe, quanta non alias multitudo: vt quibus audiendis ante, quattuor sacerdotes, nunc ne octo quidem satisfaciant. in his eluerunt totius vitæ maculas ducenti duodecim. Mille septingenti natali Domini communicarunt: totidem, iubileo indicto. a prauis opinionibus se eiecerunt sexaginta quinque. adiuti etiam qui attinentur in publicis vinclis. in his tres florentes ætate iuuenes, iam biennium, ita seruant pietatem, vt carcer verterit in Cœnobium. pluribus mensibus mulieres aliquot magicæ artis ad bene moriendum instructæ. Sed interea, non incommodum erit non præterire nonnulla, quæ a Deo videntur profecta, vt non solum ad tempus essent vtilia, sed etiam ad exemplum. Adulescens ad octiduanam confessionem incitatus voce secundum quietem ad animum per aures demissa. Aerumnosa mulier, leuitate naturæ, siue grauitate ærumnæ, implorato dæmoni sese deuouit, vt opem ferret: & tum
qui

quidem non sensit præsentem : verum in potestatem ut redijt ex marore , dedit penas iacti verbi , terroribus non tantum pauida , sed & verberibus tunsa : ut etiam ab aditu nostri templi prohiberetur , virgarum quas ipsa conspicabatur , intentu . Cum rem narrasset matronæ cuidam , adducta ad sacerdotem nostrum , ab eoque confessione purgata est , omnique molestia liberata , cerea caelestis agni imagine ad collum appensa . idem remedium alteri fuit eodem morbo laboranti . Verum alia virginitatis , & monasticam vitam , cum incestis nuptijs mutarat propinquorum impulsu . non impune . nempe cõiuncta est cum viro nequam , neque deserebatur vmquam ab angore conscientie : ita misere viuebat . cum affligeretur aliquando his curis , & caret solatio , domo egreditur : mox dæmonem cum ingenti terrore conspicit , fugatque crucis obiecta . sed confestim tamen , non secus ac furijs iacta , quoduis facinus immane meditatur . intermicabat in his tenebris aliquid lucis . confugiens ad preces , ut ad exortum solis nebula , timor abscessit . subit cogitatio confessionis , & recordatio fidei violatæ : nimirum hoc seminarium mali . cum accessisset ad eadem , multo magis cum perumpere conaretur ad sacerdotem a confessionibus , retraheretur quasi manu iniecta . donec tandem aliorum auxilio exemploque , & seipsam , & malum dæmo-

GERMANIA SUPERIOR. 289

dæmonem vicit. Hoc admirabilius. Cultui
 beatissimæ Virginis deditus quidam, graui
 perpetrato diurno scelere, quietem capiebat
 nocturnam: cum sub primum somnum exci-
 tus est ab incerta voce obijcientis commissum
 flagitium recens: & venisse se, vt supplicium
 de eo sumeret, obstrepentis: non oblitus est,
 in supremo periculo, veteris patronæ: ea inuo-
 cata aduentum non differt, pellitque hostem
 immanem, hæc cum fremitu ingemiscentem.
 Enimvero summa iniuria est, me, vnicum pro
 pter peccatum quod admisi primus, æternis
 pœnis adictum: istum, tam multis cooper-
 tum sceleribus, ad spem veniæ reservari. Ex-
 citauit strepitus domesticos omnes: qui metu
 attoniti missam exaudiere vocem cum strido-
 re horrendo. Hac de re hæc tantum accepi:
 reliqua credo in audientium opinione ponun-
 tur. Serenissimus Dux Gulielmus, cui prope
 omnia Collegium debet, Herbipolim discessu-
 rus, rem diuinam, concionemque apud nos au-
 dit, cum serenissima coniuge, quæ sacerdo-
 tis ornatum, altarisque, auro sericoque inter-
 textum reliquit: & cum Maximiliano Duce,
 filio natu maximo, nostraque e disciplina
 haud dudum egresso: qui ad alia munera adie-
 cit magni pretij vrnulas, pateramque, aptas
 sacrificijs, sui erga nos amoris & pietatis mo-
 numentum. Neominus etiam ciues, nostri
 amantes, templum nouum frequentibus do-

T nis

nis exornant. Ceterum, priore anno, extremum diem obiit Pater Gaspar Stauderius, vir singulari mansuetudine, atque animi demissione excellens.

COLLEGIUM DILINGANVM.

DE TRIPERTITA hic quoque adolescentium Sodalitate, addiscendæ pietatis & exercendæ, supplicatione anniversaria, sollemne ad sepulcrum immortalis vitæ auctoris procedente agmine illustri, eadem fere, quæ proxime in Ingolstadiensi, paucis mutatis, dicerentur: nisi satius videretur indicare, non iterare, fatietatis vitandæ: et hoc factis Dilingano esset: in quo maiora, & potiora habentur. Caritatem tamen vnius e sodalibus silere nō possum. Animadvertit quemdam tristem, ac demissos cum vultu animos sapius gerentem, lacrimantem procidere domi in genua dies noctesque ante Crucifixi imaginem, & congressus præterea hominum & colloquia vitantē: suspicatus, id quod erat (quod & hic postea rettulit) ne commissum aliquod scelus & tacitum agitare hominem, furiaque terribis visis insectarentur, blande se in eius sermonem insinuat: atque (ut plerumque faciles sunt ad loquendum in calamitate mortalium animi) eruit quod latebat: tum facile fuit sanare agnitum morbum, ad medicum

cum

GERMANIA SUPERIOR. 291

cum agro, idest ad sacerdotem, adducto. So-
 dales porro omnes vel ex eo discas, quod ex-
 ijs, sed eorum ingenio ac virtute præstātes in So-
 cietatem adscripti duobus annis, super eos,
 qui alia Cœnobia præoptarunt, Conuictorum
 Collegiū a deo excreuit, ut (quod rarum alias)
 in solo Humanitatis Gymnasio triginta Mo-
 nachi numerentur: horum omnium de ardore
 virtutis, afflictatione corporis, pioque studio
 in Matrem Magnam, dictum olim: neque
 nunc repeti est necesse. Superiore anno dysen-
 teriæ molesta quædam lucis huic vrbi, Collegio
 que incubuit, & vulgabatur contactu: ea ado-
 lescentes quinquaginta laborarunt: & non ne-
 mo extinctus. correptus est ex horum nume-
 ro quidam illustri familia, sed magis virtute,
 cum intelligeret appropinquare mortem, ad-
 vltimum se certamen comparabat sub patro-
 cinio Virginis: quæ & clientulo affuit, in ta-
 bula præferēs eius nomen, & aliorum quorum-
 dam, aureis litteris; addidit, migraturum ad
 calites, post exactum breue aliquod spatium
 in igne purgante. Narravit hoc lætitiæ ac spei
 plenus sacerdoti vicino: & sacerdos illico, Per
 ego te Dei genitricis amorem rogo, vbi ad
 beatorum sedem deueneris, his Collegij in-
 commodis tam grauibus ac diuturnis finem a
 Deo impetra: & quam nostras propter noxas
 diuinam meremur iram, auerte. recepit, &
 abiit, mirum dictu: ab eius discessu, illo mor-

bi genere, nedum mortuus sit aliquis, ne agra-
 tauit quidem. Nec minus proficitur in studio
 litterarum. Serenissimus Bauariae Princeps,
 cum coniuge liberisque cum hac iter haberet,
 inuiseretque Collegium ac templum, Latina
 oratione, & pulcherrimo dramate exceptus
 est: hoc profecto admirabilius, quod, impro-
 uiso fere aduentu, decimum intra diem prope-
 randum fuit. Ex auditoribus porro nostris,
 quattuor excellenti doctrina, vnus praeterea
 aptus rei domesticae, ad Societatis tyrocinium
 admissi: sed abeamus a scholis. Ad Patris
 nostri Ignatij exercitationum formulam se
 excoluere non pauci: in his, Abbates duo, ma-
 gno, cum suo, & eorum quibus praesunt, Mo-
 nasteriorum fructu. Initia religionis Christia-
 nae, edito etiam Cathechismi compendio, tra-
 duntur de more tenerae aetatis, rudique homi-
 num generi, vtiliter: nec sine addiscentium
 alacritate, aucta munusculis, Episcopo pra-
 bente. Affigitur passim per domos tenuio-
 rum vna aliqua imago elegantior, conspicuo
 loco, quam mane & vesperi sua quaeque fami-
 lia veneratur, ad eam rationem, vt singulis
 pane hebdomadis domestici omnes Cate-
 chismi capita percurrant. in aegrotos, eadem,
 & elephantiacos, quae alijs annis, praestita.
 Veneticae octo anus vlticibus flammis addi-
 ctæ: ad easque, de more, subiectæ curru, vno
 e nostris sacerdote non inutiliter supremam
 opem

opem ferente. mirum erat, id ætatis & studii mulieres, tam vero sensu resipuisse. Ad rectam fidem rediere, vno anno, quingenti amplius & quinquaginta. Sed & adolescens nobilis, opulentis quidem parentibus, sed infectis hæresi, Dilingam venit, Catholicum se fore professus: acceptus est perhumaniter: fruiturque inter ea tum nostrorum doctrina, tum discipulorum liberalitate. Infans puer lenta tabe paulatim deficiens consecratae ceræ particula adalligata ad collum valetudini redditus. Magna vis peccata confitentium. recensiti in Paschate, & Natali Domini, supra sex millia vno anno. aperuere eodem, noxas totius vitæ quadringenti quattuordecim. & apparuit fructus. Superstitiosa mulier, quæ laboranti sibi filijsque certas quasdam notas nexusque adhibebat improbæ artis, confessionis remedio sanitati restituta est. Eadem ratio viri cuiusdam, qui cantionum ope ac veneficiorum, faciebat medicinam iumentis, vnde lucellum illi cum gloria, vt intellexit per nostros fraudem dæmonis, ad meliorem artem, et sapientiore, reducendi fuit. Matriona grauisimo conflictata morbo, & a medicis deserta, ex pers confessionis obstinauerat mori: sed cum inuiseretur ab vno e nostris, deiecta de sententia, mox etiam de criminibus audita, & sacro Christi corpore refecta est: post hæc, melius est græ factum, præter spem medicorum: quos

illa valere ius sit, vtiliore iam pharmaco, quod
 constituit sapius vsurpare in posterum, reper-
 to. At malefici quidam homo ingenij, & auda-
 cia promptæ, multa de morituris, distantibus
 quantumlibet locis, vaticinabatur, ludifican-
 te diabolo: a quo cum singulis pane noctibus
 exerceretur, incitabatur in rerdium, oblata spe-
 cie angustiore, ad grauiora flagitia. fluctua-
 bat miser, et iam vulgo miserandus: sed, Deo
 adspirante, miseriarum tandem perfugium
 (quod alij etiam fecere complures) in portu
 confessionis inuenit. Vtilis etiam hoc anno
 nostrorum opera extitit multorum Cœnobij:
 in quibus religiosæ vitæ disciplina, vel infir-
 mior munita, vel laxior correctæ: vt parietes
 intra eosdem, domum etsi non aliam, alteram
 tamen esse cœnobitæ ipsi mirentur. Vtroque
 anno repetita sapius Eluanga, illustrissimo
 Principe reuocante, numquam non cum mes-
 se, ac fructu. posteriore (nã de hoc solo dilec-
 te est traditum) statis diebus pœnitentiæ, piacu-
 lare sacrum obire mille quingenti quinquagin-
 ta septem: quæ præter ius fasq; admiseri in o-
 mni vita, prætere triginta: in quotidiana Cate-
 chesi distributæ institutiones piæ eiusdẽ Prin-
 cipis sumptu, qui & magnam vim pecuniæ ac
 frumenti contulit in vsus egentium, uere pa-
 stor populorum, ac tutor. ei cum obtigisset pa-
 gus ex obitu Lutherani cuiusdã, qui illum diu
 tenuerat, pollueratque; nihil habuit prius
 quam,

quam, vt instituendum Catholice ac reforman-
 dum curaret. excepti nostri a paganis proce-
 dentibus obuiam vltra mille passus, horrida li-
 cet tempestate, maximis signis eximij affectus
 & cultus. tantus cunctorum discendi ardor,
 consensus, gustusque Catholici ritus, vt refer-
 rent imaginem Ecclesie nascentis. Euasere e
 tenebris trium & viginti annorum ad vnum
 omnes, insolitam aspicientes lucem, infinita
 latitia. cingebant porro omnem ambitum
 templi densa corona, poplitibus flexis, eo ha-
 bitu, vt sine lacrimis aspici non possent: et sa-
 ne, qui aspiciebant, Catholici hæreticiue la-
 crimabantur: sed diuerso motu: hinc, vt a-
 gnosceres indignationem in vultu: illinc, vt in
 animo voluptatem. quamquam in alia quo-
 que excurrisse oppida pretium fuit. Religio-
 nis desertor, & monasticæ vitæ, duodequadra-
 gesimum post annum ad vtramque nostro-
 rumque opera reuertit. Ad Cœnobium alter
 quod reliquerat, vt adhæresceret pellici, iam
 anno trigesimo. Octingæ (hoc oppidum æquis
 ex partibus, Christum colit, aut Lutherum to-
 lerat, ad exemplum dominorum, qui illud di-
 uisum habent) ab hæresi soluti aliquot: multi
 in fide firmati. auditæ confessiones, vno anno,
 trecentæ. Vertingæ, Ginsburgique, nostrorum
 suafu, per magistratus publicos, multorum li-
 bido, et peccandi licentia coercita est. et ij,
 iam vitati periculi gaudia liberati agnoscunt.

Suus etiam extitit Guaspurgæ, Wittislingæ
 alijsque in oppidis fructus, ex muneribus no-
 stræ Societatis. repertus, qui viginti iam an-
 nos cum dæmonem se habere diceret incli-
 sum vitro, recipiendis rebus furto ablati, pro
 scrutandisque thesauris et effodiendis, ingen-
 tem thesaurum habebat mali: & vt errore agni-
 to, in rectam rediret uiam, instructus. In alia E-
 uacensi excursionē, iussu illustris simi Principis
 visitata omnia templa eius ditioni subiecta,
 commodo multorum. Ab hæreseos nexu se-
 ptem, a peccatorum uinculis perpetratorum
 vel ab ipsa pueritia, erepti undecim. Mona-
 chus, propter nescio quid turbarum, conie-
 ctus in carcerem, hanc veluti infamiam ita
 impatienter ferebat, ut attonitus mæstitia si-
 mul, ac desperatione, quartum iam diem abli-
 neret cibo, & iam quintus imminebat: cum ei
 se obtulit dæmon noctu, in amici veteris effi-
 gie, solamen afferens mali, quin & effugium,
 Cœnobio relicto. apparuere postridie indicia
 fluctuantis: sed affuit vnus e nostris, qui op-
 portuno sermone, labantem animum ac tri-
 stem, ad saniores cogitationem, & ad spem vi-
 tæ melioris erexit. Vir præterea nobilis ita
 impotenter irascebatur cuidam, a quo fue-
 rat violatus, vt placari vlla cuiusquam oratio-
 ne non posset. hic nostri, quando flectere perti-
 nacem non licebat, conuersi ad Deum, eum ob-
 secrant, emolliat hominem. nec frustrata pre-
 ces

GERMANIA ISUPERIOR. 299

tes. ipsemet, olim inexorabilis, ultro accessit, suppliciter petens, vt, quandoquidem deposita iniuriarum memoria redisset cum inimicis in gratiam, reponeremus in gratiam apud Deū. Ceterum, subleuata, vt ante sapius, Collegij inopia subsidio piorum. Præfectus sacris scrinijs bibliothecam nobis moriens testamento reliquit. Sacrum instrumentum, auro, argento, ueste, auctum. Eos inter, qui promouent rem nostram, primas tenent illustrissimi Principes, Eluacensis Præpositus, & Augustanus Episcopus. Sed suam erga nos liberalitatem litteris exprimi vetant. tanto magis par est nos memori mente recondere: vt cum illis sumus obsequentes, ne simus ingrati,

MONACHIENSE COLLEGIVM.

INSTITVTVM seruabimus. Ad sacram synaxim, vtroque anno, accessere vicena millia: treceni amplius, vniuersam vitam relegere confitendo: ad hoc nonnulli adducti visis ac terroribus nocturnis. nec defuere, qui ingenti dolore capitis, aut corporis, laborantes, simul abioluti sunt criminibus, & morbo leuati. A meditatorum perpetracione scelerum, sibi que nece afferenda, complures deteriti. Virgo, quam scelestam mater deuouerat dæmoni, a quo & frequenter inuisebatur noctu, Christo reddita. multarum etiam puellarum

rum pudicitia seruata. impuræ mulieres ad he-
 nestatem traductæ. Hæresim eiurauere trede-
 cim. Iudaicos ritus dedidicit vnus. pax com-
 posita inter dissidentes. erga morientes, &
 supremo destinatos supplicio assiduitas ope-
 raue non defuit. inter hos, egregius quidam
 artifex (si velles credere) fingendi auri, ad
 tam infame adductus exitium, quod non ape-
 riret magistro motus omnes animi, & cogita-
 tiones suas, insidiante diabolo, cum inter Ca-
 puccinos ageret, vt lacrimans ipse referebat,
 & sero reprehendens stultitiam suam, igitur,
 maleficiorum conuictus nostros accersit, a
 quibus erat ante alienissimus: nec quod reli-
 quum fuit vitæ, a se vniquam dimisit. iudicis
 sententiam denuntiantis vltimam necessita-
 tem nõ æquo solum animo, sed & libenti cultis
 affirmavitq; vero gaudio, siue quod spes exem-
 pra eximerat metum, se ita animo cõposito ef-
 ferret. hanc ille alacritatem immortalis Dei
 matri, a cuius famulatu numquam discessis-
 set, referebat acceptam. Inuisi deinde mona-
 chorum cœtus, ac restituti obseruantia mo-
 deratorum, & veteris disciplinæ. Hæc inter,
 excursus interdum in suburbana, non pœni-
 tendo fructu. Numerus ad nos confluentium
 causa doctrinæ, diuisus in classes vndecim, ex
 flore iuuentutis diuersarum gentium, adeo
 magnus, vt congeminarint inferiores tres
 classes,

GERMANIA SUPERIOR. 299

classes, quibus iaciuntur fundamenta litterarum. proxime accessit schola de conscientiarum questionibus. Ceterum, cum instaret dies, quo & dedicandum erat sollempni carmonia templum, & celebrandum Gymnasium novum, (inceptum vtrumque insigni magnificentia optimi Principis, ac pæne perductum ad finem) sexto idus Maii, anno prioris, turris improviso decidit, eodemque lapsu testudinem secum præcipitans trahit: hoc solatium, ut in malis, Deo providente neminem oppressit. arroxit hic casus impiorum cornua, & exacuit linguas obtrectantium, oblata materia: iamque ferebantur in aures Principis, contra nos collocando in illis domicilio sermonum, nisi declinasset eius modestia, aut retudisset. quippe nihil territus aut iactura veteris impensæ, aut necessitate novi sumptus, perpurgato statim loco, & eiectione ruderibus, maturam instaurationem operis in ampliorem formam properari iussit, animo regali. quin & nostris in veteri adhuc Collegio degentibus, nec satis tuto, recentem propter ruinam, perfugium apud se esse voluit per amplam filiorum domum, ubi interea morarentur: donec, sequenti anno, pridie Archangeli Michaelis (ita perscriptum in commentariis) quarto opinor Calendæ Octobres, augustum in templum, etsi non absolutum omni ex parte, iam consecratis altaribus, sollempni ritu ex antiquioris angustis

300 P R O V I N C I A
gustiis immigrauimus, carimonia illustri cele-
brata vespertinae preces Musico concentu: pa-
ri latitia postridie sacrum, cohonestante reli-
giosissimo Principe, cum vniuersa familia, ma-
ximaque frequentia vulgi, & Prouinciali Pa-
tre ad populum verba faciente. Missio coetu-
itum in Collegium nouum iam fere dimidia
ex parte perfectum: splendidumque nobis, au-
licisque, epulum ab serenissimo datum. Secun-
dum hanc habita oratio. Vt ex his rebus at-
que aliis constet, quantum Principi maximo,
aut parenti potius optimo (talem enim se ip-
se appellat, nobisque praebet) iure debeamus.
professus est enim ad nos litteris peramanter
scriptis, se non tantum Bauariae Collegijs, sed
vniuersae etiam Societati parentis loco futu-
rum. quin etiam nuper, mille aureos, dissol-
uendo aeri alieno, fundum praeterea aquis, pi-
scae, silua, agro, diuitem: serenissimae dein
matris Annae vita functae instructam penum,
& quadraginta lignorum plaustra ad nos com-
portari iussa, liberaliter dedit. neque alia est
voluntas, aut oratio vxoris eius serenissimae,
sine villo de nobis benemerendi fine: idem filio-
rum consensus & sermo. Iam hanc nobis cura,
hoc studium, habenda gratia omnique indu-
stria conferenda in vtilitates populorum, qui-
bus imperitat genus inclytum bono publico
natum, vt etsi non laudabimur successu offi-
cii, excusemur professione pietatis. Ceterum
aui-

GERMANIA SUPERIOR. 302

audicus sacerdos tripertitam Sodalitatem sub tutela Regina Angelorum ex asse heredem fecit. Ex primo ordine cuiusdam, cum esset iam morti proximus, hoc accidisse narratur. in lectulo, ut potuit attollens debilitatum corpus, nixus genibus, se per horæ spatium patrone suæ commendauit: mox, cum sustinere amplius laborem non posset, & recubisset efformato Crucis signo, statim animam efflauit. Ab vniuersa Sodalitate ad Montem Sanctum his quoque annis peregrinatio suscepta est. sed sit finis Collegij Monachiensis exitus vnus e nostris, anno priore.

COLLEGIUM AVGVSTANVM.

HIC QVOQVE euenerè, Dei beneficio, quæ augeant lætitiã Catholicorum, vrant hæreticos inuidia, quorum non tument solum contra nos odia, sed diuersa intonant minæ. sed interea eorum ex numero renuntiarunt confutatis opinionibus sexaginta minus vno. ex his non neminem, mali suafor hominem simulans, iterum peruertere conatus: præsidio fuit tum peccatorum confessio, tum adeptio consecratæ ceræ cum imagine agni, ut & alijs sæpe. præsens enim hoc multis datum remedium in horrificis a diabolo monstris, & terroribus nocturnis: alicui tamen, quasi contemneret dæmon, palam apparens,

& ma-

& magna oblata vi argenti ad flagitia impel-
 lens, retinaculo perrupto, abiectoque inuo-
 lucro, IESV, & MARIAE inuocata no-
 mina saluti fuere. pugnatum contra superbi-
 tiones, superiore stragem anno iumentorum
 faciente, & consulente veneficos inope confu-
 si rusticorum turba, libri impii & improbi
 exusti, siue mutati cum piis probisque, ma-
 gno legentium bono. Neque omittendum il-
 lud, venire in Collegium saepe ciues peregrini
 nosue cupidine visendi, & de religione, vt eo-
 rum est mos, sermone arrepto, sic permoueri
 compositis rationibus, vt nonnumquam, qui
 accessere veluti exploratores, transfugium
 meditentur: & eorum iam aliqui numerentur
 in nostris castris. Huc addi potest, e virili, mu-
 liebrique sexu nonnullos Catholice institutos,
 in domibus hæreticorum esse, condicione ser-
 uili, animo libero: sic vt neque vi, neque frau-
 de, neque blanditiis, neque minis, a recta ra-
 tione deflectant, Episcopo, Vicario, Decano,
 valde beneuolis utimur. Ac Vicarius quidem,
 in uisitandis Monasteriis, unum sibi e nostris
 comitem adlegit. duobus locis, persuasum vir-
 ginibus, vt iuxta formam Tridentini Concilij
 ne vagentur extra septa, arduo admodum
 principio, prospero fine: liberæ tres alix vir-
 gines, quas nostri instituebant, se sponte reli-
 gionis vinculo obligarunt. reductus fugitiuus
 vnus ad Cœnobium, vnde discesserat. abster-
 serunt

ferunt per confessionem sordes annorum omnium, homines amplius centum septuaginta. Sacris meditationibus dedit operam vnus. Mulier in letali morbo ad Montem Sanctum cum viro familiaque omni peregrinationis voto concepto, statim leuata morbo breui conualuit. A turpi quaestu, & pellicibus, traducti non pauci. Serenissimus Bavariae Dux, cum hac iter faceret, nostrum Collegium inuisit beneuolentia singulari: idem fecit Maximilianus filius parentem æmulatus. Magna est discipulorum frequentia, pietas, industria: in nostram religionem vnus, octo in alias, cooptati: in eorum vsum, quorum studijs aduersatur paupertas, collati floreni octingenti quinquaginta. Beatissima Dei genitrix Virgo sollemne illud suum patrociniū in tuendis clientibus seruat. Ceterum auctum Collegium agro aliquot iugerum, & templum sacro instrumento. Excursum, vtroque anno, in varia loca, non sine fructu. Fridperga, vbi suburbana nostra domus, Catechesis instituta: Ferijs natalitijs, in pago duobus ab vrbe milliariibus conciones habitæ, exceptæ confessiones octoginta, pleræque generales. doctrina Christiana tradita, quo rudioribus populis, eo vtilius, aditum etiam, & magna ex parte auditum Cœnobium illustre, hebdomada sancta: Cœnobiarcha, eique in regimine qui proximus, pijs apud nos! exercitationibus exculi. Vno deinde

de

de in loco septuaginta: ducenti in alio, sese sacerdoti aperuerunt. In his atque alijs, eo consilio apponitur paucitas, vt qui hac audiunt leguntque, simul aestiment duritiem materiae, & operis difficultatem, adde quod rarius in sterili legitur spicum, quam in vberitate manipulus.

LANDSPERGENSIS DOMVS

Probationis

TYRONVM domi spectata patientia: foris, in animarum lucris, ad quae missi interim, industria: etsi nonnumquam etiam illa: vt cum tres, de more peregrinantes habitu mendicorum, quodam in oppido stipem quærere prohibiti, dein discedere iussi. vtilitas proximorum ex occasione non neglecta, incidit sacerdos inrultum euntem, ut consuleret veneficum, auertendi fascino sibi pecorique: nec destitit tandem obijcere fraudem daemones, numinis offensam, sceleris pœnam, donec veneficium cum sacro cereo sigillo, & quam tum capessebat viam cum mora confessionis faciendæ mutauit. At domi, præter ceteros, tentata constantia venius, qui non solum atrociam verba cum minis, & inanes blandicias cum lacrimis permixtas contempsit patris, sed eius animum ita placidum reddidit prudenti oratione, vt placatus di-

GERMANIA SUPERIOR. 309

discedens postea, & natum nostræ disciplina,
et seipsum cunctorum precibus commenda-
rit. Longe mens alia parenti alteri nobili in-
primis, et claro, qui prætentatum antea fili-
um, ipsemet ad nos, repugnante quamquam
domo & cognatione vniuersa, quattuor aut
quinque dierum itinere grandæuus adduxit.
in simili fere sententia Abbas, germani fratris
ingressum per litteras gratulatus, precatuf-
que vt eueniret feliciter, nec vlla vniquam il-
lius subiret pœnitentia. Mortem obiit e Noui-
tiji vnus explorata spe vitæ melioris: nam et
paulo ante decessum, visum sibi cacodæmo-
num appellans, Tuum, inquit, conspectum non
horreo, bestia truculenta, ope diuina fretus, et
integra conscientia. Conciones, his etiam an-
nis, vt proxime scripsi, habitæ tribus locis: vt
les omnes fuisse probauit euentus. quædam
erat consuetudo, vt statim a concione sese pro-
riperet populus e templo, quod reliquum erat
facri pro nihilo habito: hanc vt noster tolleret,
tale commentum excogitauit: orat, vt secum,
post adoratam hostiam, certas ad Deum pre-
ces pro afflictâ Germania effundant: consili-
um pro meliore fuit: subiit paulatim officij hu-
ius dulcedo, & inuisa primo cômoratio, nunc
a cunctis amatur. Auditi vno anno de tota vi-
ta quadraginta duo. a falsarum errore opinio
num deducti nouem. Præpositus quidam cum
alio sacerdote Societatis commentationibus

instructi. Intra extraque urbem pueri puellaeque summam Christianae religionis edocti. Ceterum, sacerdos vnus in pagum missus ualitudinis firmandae, concionando, aurem contentibus praebendo (hi fuere centum circiter et quadraginta) doctrinam Christianam explicando, tres sagas damnatas veneficij ad recte moriendum instruendo, easque ad rogam vique, pietatem collaudante multitudine, deducendo, multorum consilio, auxilio, solatio fuit. Haec et similia cum conantur nostri domi forisque, multorum in se experiuntur, praecipue serenissimi Gulielmi Ducis, beneficam in multis rebus, humanamque naturam. Ad rem familiarem accessit ducenorum florenorum annuus prouentus.

COLLEGIVM OENIPONTANVM.

VT GRAVITATI morborum, medicamentorum respondet utilitas, terriculis diaboli opponitur sacrarum multis in locis planguncularum vsus. ex eo genere nonnulla ponentur. Affirmabat se quidam Inferis destinatum ob scelera commissa, furijque agitur inuocabat daemone subinde, quem & adesse monstrabat, paudentibus alijs, indicis intentu: hunc persanauit vnus e nostris, mollibus primo delentum verbis, mox etiam ad confessionem adductum, donata, quam pie demitteret

ret

ret in pectus, bulla agni caelestis. Corpus quidam animumque diro animarum praedoni deuouerat tempore praestituto: hora fere instante (vt saepe praua consilia, & nimium calida reputantur post factum) maestus atque anxius adit sacerdotem: eum dum consulit trementibus labris, deerrantibus oculis, repentino pauore, Opem, exclamat, infelici, opem. quin tu expedis pater auxiliare aliquod sacrum. Quarenti nostro, ecquid noui? Astat, inquit, ante ostium hostis, opperiens abeuntem, & atroci vultu minitans raptum ex condicto. ergo huic quoque simile remedium allatum est. neque haec sunt fama incognita. Rusticus, cum inaudisset Oeniponti agere viros, qui veneficia & praestigias certis medicaminibus abigerent, in Collegium venit, medicinam (hoc verbo utebatur) petens aduersus diabolam. interrogatus, quid intelligeret nomine medicinae: haud scio, respondit: nihil enim praeter auditum habeo: sed istud, quidquid est, quod diabolus fuget. Data igitur particula cerea: qua salutarē sensit a deo, vt paulo post vni e nostris per ipsius oppidum iter facienti, cum propterea obsideretur a pluribus, septuaginta amplius fuerint dispersiendae: freuens autem in hac ora daemoneum astus. Per uigilio Sancti Andreae, & Natalis Domini, viginti abhinc annis, solebat mulier cantionibus daemoneum elicere, scitatura, quae fors

maneret, vita quam longa, cui iungenda: mercedem vaticinij offerebat (quod horrendaures) deuotionem animi & corporis: tam impiam, tam inueteratam consuetudinem execrata est tandem defleuitque, nostris admonentibus. Vim vitæ suæ afferre viri mulieresque, diuersis in familijs aliquot, ferro, veneno, laqueo, ut liberarentur infamia, inopia, conscientia, destinauerant: quibus opportuna nostrorum intercessio, communitioque subsidio fuit. Sed & quidam, ab infidijs annorum octo, quibus sese malus demon variarum referens ferarum species atque ora, videnti obtulerat, præbuerat etiam candentem globulum instar hostiæ deuorandum, diuina gratia ereptus. illud grauius. Mulierem, solita sequioris sexus leuitas, & desperatio in miserijs, ita transuersam egerat, vt non modo dediderit sese conceptis verbis inferno monstro, sed improba etiam lingua lacesserit Deum. Quin & aliquando, cum sæua coorta esset tempestas, cum magno fragore tonitribusque, Infirmus, inquit, diabole es, qui me non rapis volentem hoc turbine: neque tu adeo magnarum virium Deus, qui contorto inuisam fulmine non detru-dis sub Tartara. exerite vterque vires in mulierculam prouocantem. O singularem Dei clementiam, & propriam ipsius. vix emiserrat uocem infandam, cum interior lux quædam

GERMANIA SUPERIOR. 309

dam illuxit animæ, & immiffus ignis refoluit oculos in lacrimas: tum feipfa primum, dein etiam coram sacerdote, reprehendit: non irrito confilio. Inter hæc, accidere aliqua auditu incunda. Pia mulier sanctisque precationibus dedita, cum his aliquando in conclauiftrat attentius, superfundenti fe nescio unde lætitiæ vix temperat: fublatis oculis albam afpicit columbam fufpenfis leniter alis fupervolitantē, pulcherrimo vifu. protendit manus more humanæ cupidinis, vt apprehendat, fed auolans illa, admirabundam reliquit, & perfufam incredibili voluptate. Benigne altera faciebat pauperibus, non fine obiurgatione & irifufu amicorum, quod defraudaret fe ipfa: itaque remisit aliquid de confuetudine, cum graui morfu: fed eam admonuit in fomnis mifericordiæ mater, ne intermittat pulchritudinem incepti. Nec minus eft hoc mirandum. Vir fplendidis ortus natalibus, magna in Dei matrem veneratione (in cuius honorem exornauerat templum, facraſque ædes obierat peregre, longe diftantes) diuturni vi morbi eo reductus erat, vt & audiendi & videndi fenfum amitteret: neque tamen, aut maruit bono perditæ, aut abiecit ſpem reciperandæ valetudinis: plenus fiducia, affuturum ſibi in tempore patrociniũ Deiparæ prænuntiabat: nec res fruſtra fuit. ſequenti ſabbato, viſus videtur lucidam nubem intrantem, & penetrantem

tem caput, ac desquamantem membranas
 oculorum: dein sibi plene restitutus est:
 tum vocato sacerdoti nostro visum exponit,
 eoque præsente tertiam vouet peregrinati-
 nem ad ædem Lauretanam: postremo de pec-
 catis, quæ commisisse se vniquam memine-
 rat (quod bis fecerat antea) confitetur. tres
 enim has narrationes propterea coniunxi-
 mus, quoniam ad omnes nostri adhibiti, ve-
 luti testes: & ab ijs, qui acceperant beneficia,
 omni se culpa exoluentibus, Deo grates actæ.
 Ad sacrum conuiuium accedere, anno vtro-
 que, amplius septena millia: quicquid delique-
 rant, quantum recordari poterant, repetiere
 centum sexaginta octo: septem cum Ecclesia
 reconciliati. euulsus error Calviniani imposto-
 ris, Episcoporum, quique alijs præsumunt peccato-
 rû cõfessionem, ipsorû auctoritati, & vtilitati
 subditorum, apud quos ea deponunt (vt pro-
 niores sunt homines ad improba exempla) ad-
 uersariam esse, imperite deblaterantis. Libri
 complures damnatæ religionis, aut superstitionis,
 exusti. iuris peritus suos sponte obtulit,
 deditque aliorum indicem recognoscendum.
 adiuuant hoc opus pueri, qui erudiuntur in
 doctrina Christiana. Conciones diebus fe-
 stis binæ diuersis locis habentur. Concionato-
 ris alterius tanta est fama, vt vim ægroti sibi
 afferant cupidine audiendi. Inter nobiles
 quosdam viros odia nostrorum sermo restin-

GERMANIA SUPERIOR. 311

xit. Paritem coniugum, qui octo iam annos
communem torum fastidiebant, & mensam,
in veterem gratiam reduxit. Mulier, quæ viri
pertaesa asperam naturam, collectis iam sarcini-
nis fugam parabat, eorundem admonitu sta-
tuit in posterum Dei causa omnia potius tole-
rare. Virgo impenetrabilis pudicitia, quæ
frequentat templum, ab amatore deprehensa,
clamore edito summum quidem periculum ef-
fugit, sed multis colaphis egregie accepta, no-
tabili victoria. Mulier denique e Turcarnm
genere a Christianis capta, Ducique serenif-
simæ dono missa, a nostris instructa ad fidem,
abluta mox salutaribus aquis, in magna coro-
na nobilium, Archiduce suscipiente: et sane
huius pietas (quoniam mentio incidit) atque
in nos benevolentia, quam æmulatur in pri-
mis Episcopus Brixinensis, præluceat omnibus
exemplo. Nuper e proceribus quidam non in-
ferius duxit dignitate sua, ad sacrum assiste-
re, tamquam ministrantem, & librum præse-
rentem in celebri frequentia. De Gymnasio
ac Sodalitio illa sollempnia. Societatis, etiam
apud aduersarios, nomen illustre: sic ut eorum
vnus e principibus dixerit in familiari sermo-
ne, non satis mirari se stultitiam suorum, qui
pusilli cum sint, eant animis contra Iesuitas de-
genere gigantum. Fructuose etiam loca obita
oppidaque totius diœceseos. Vir viginti iam
annos uxorem exegerat domo, ut cum pellice

esset, nunc, mutatis vicibus, de nostrorum cō-
 filio hanc extrusit, vt uiuat cum illa. quattuor
 decim ipsos annos, parentes inter ac filium,
 quem profusus propter sumptus, prodigum
 cet appelles, trium aureorum millia tantam
 discordiam excitarant, vt componi non pos-
 set: placuit diuinæ bonitati, vt hortatu sacer-
 dotis rediret primum ad se filius, mox (eius-
 dem interuentu) veniam suppliciter petens, et
 fusis vtrunque lacrimis, in illorum comple-
 xum, ex animo ac libenter ignoscentium. ima-
 ginem dices Euangelicæ historiæ, quam po-
 pulo fuisse in scena datam Oeniponti proxime
 memorauimus.

HALENSE COLLEGIUM.

ET I A M huic agro, modico licet ac sterili
 sui annui prouentus. Sacram confesso-
 nem vno anno obiere ter mille septingenti se-
 xaginta duo: synaxim supra duo millia non-
 gēti nonaginta. tres ad Catholicam Ecclesiam
 reuersi: e varijs atque imminentibus periculis
 erepti multi beneficio confessionis, quibus de-
 liberatum erat, in desperata salute, vel mor-
 tem sibi consciscere, vel demonem adiutorem
 adsciscere, vel amittere animam in scelere ir-
 reuocabili. Ceterum, cum edixisset Archidux
 serenissimus certum in locum comportari li-
 bros lasciuioris argumenti, nec sanæ doctri-
 næ, eorum inspectionem correctionemque
 deman-

GERMANIA SUPERIOR. 313

demandavit nostris, ne habeantur cum malo, seu cum periculo legantur. At serenissima Regina Magdalene ultima ex tribus sororibus Collegij fundatricibus, superiore anno abiit in locum suis iam virtutibus in cælo destinatum: funus ei celebratum in templo nostro pro ipsius voluntate, non regale, aut magnificentum, sed quale esse solet reliquarum virginum eiusdem instituti: ut hic quoque ostenderit modestiam, qua semper excelluit. Et iam suis sumptibus Conuictorum absoluerat domum, cui nomen a Sancta Catharina: eorumque auxerat numerum, submittente Episcopo Brixinensi: et paulo ante quam decederet, ad ceteram templi suppellectilem adiunxerat insigne velum acu manuque pictum sacro pegmati inumbrando. mors vitæ consentanea fuit: eam cum instare intelligeret, conuocari voluit vniuersam familiam, et per vnum e nostris peti veniam communiter ab omnibus, ipsius nomine, si seuerioribus aliquando verbis, exigente officio, vsa esset. Discipuli omnes seduli, sui que muneris diligentes: quanta spes fructus, vel ex vno coniectes. Puer adhuc tenera ætate genere atque indole nobilis, ita retinet memoria, quæ ad formandos mores a magistro dicuntur, ut cum vidisset laruatam puerum hac illac temere cursantem, memor personatos sæpe reprehensos, oscillum ex eius ore vi detraxerit, ad-

dita

ditā obiurgatione, minisque, ni in posterum
abstineat. Idem, alio tempore, cum audisset
nescioquem fidium ac neruorum concentum,
recordatus præcepisse eundem de frenando
oculorum auriumq; licentia, ad Vlixis exem-
plum, vtramque aurem obstruxit digitorum
inertu. tum conuersus ad æquales. Hoc agi-
te, inquit, ne per aures influat animæ vene-
num. Maeste puer ista indole. Anno priore, sa-
cerdotem vnum, quæ grassabatur dysenteria
nobis eripuit: alteri, cum permissu superiorum
vouisset ad Beatæ Virginis peregrinationem
pro valetudine, pepercit: vt meminerit
Dei concessu propagatam sibi vitam, persol-
uendo quidem voto, sed multo magis, ad am-
plius Dei obsequium, extendendo labori.

COLLEGIUM LVCERNENSE.

E SOCIETATIS muneribus, quantum
in nobis fuit, nihil omissum. Quaris com-
municantes? vt vtrumque annum coniungam,
in vrbe ipsa amplius vigintiquattuor millia.
de tota vita confitentes? tercentum quinquaginta.
hæresi renuntiantes? septuaginta quatuor.
Catechismus expositus. concordati discordes.
desperati ad spem, perditī ad meliorem vitam,
desertor ad suum ordinem, veneficii damnata ad salutarem confessionem,
turpis muliercula ad amorem pudicitia, errantes

tes

tes, in viam reducti: adducti plures ad seruanda ieiunia, cum est opus, Catholico ritu. stips pauperum subsidio, eorum præcipue, quibus inopia præcludit iter ad litteras, collecta. Virgo multas post preces, & maturam deliberationem, virginittatis voto se Deo obstrinxit. Oblatum altera annulum amoris indicem, conciliatorem stupri, in publicam viam de fenestra proiecit indignans: vtraque in religionis cultu vtitur magisterio nostrorum. Iam quid dicam de scholis temploque? frequentes illæ, ac studio pietatis addictæ: multi ex ijs, præsertim qui e Sodalitate Parthenia, religionis vitam affectant: ante sepulcrum Domini, maiore hebdomada, magna vis se sponte verberantium fuit. in explicandis rebus, quæ ad conscientiam pertinent, præclare opera ponitur: hinc cœnobitæ cuidam iniecta cupiditas cōfessionis generalis, ad quam etiam Cœnobiũ totum libente Cœnobiarcha perduxit. Ad templum autem, dono piorum, integra tunica Nicolai anachoretæ apud Heluetios sanctitatis fama inclyti, & sacræ coronæ spineæ particula, insignis thesaurus, & ornatus, accessit: hæc posterior ea condicione tradita est, vt redhibeatur Tigurinis, vbi ad Catholicos redierint: quod maxime optamus. Aram maximam egregia illustrat tabula imaginem referens Christi pueri dum circumciditur gementis sub cultro: Domini Ludouici

Phip-

msi

Phippheri donum : æstimant periti florenti
 amplius mille. ea cum dedicaretur, ab eodem
 epulum Senatui datum. magna autem viri-
 optimi erga nos liberalitas, siue fundando
 struendoque Collegio, siue, vt triennio am-
 tradidimus, templo extruendo. excitauit pi-
 tatem populi ad sacrorum venerationē Nū-
 tius Apostolicus Parauicinus : de cuius reli-
 gione ac beneuolentia erga nos iam multa
 rettulimus continenter duobus annis: neque
 in præsens repetenda. unum adiiciam: quo
 die accepit insignia Cardinalis, cum Clero
 primoribusq; Lucernensibus in Collegio pran-
 sum, salutatumque a nostris Latina oratione
 magno plausu: complures deinde dies apud
 nos diuersatus, discedens his terris magnam
 reliquit sui famam virtute partam. Per pa-
 gos finitimos, immo & longinquos, (siue enim
 anni prioris apertū ostium ad Missiones mul-
 tas) fructuose excursus. Longum est, singu-
 latim numerando percensere omnia. Lustrata
 ampla oppida, & frequentia (in quibus num-
 quam antea, aut raro auditi nostri) circiter
 decem. edocti vbiq; non iam pueri, sed pro-
 miscue omnes elementa Christianæ professio-
 nis: instructique concionibus, atque, vt acer-
 uatim complectar multa, mille centum sexa-
 ginta duo a peccatis absoluti. a totius qui-
 dem vitæ sexaginta. ab hæresi tredecim. Soda-
 litium Deiparæ restitutum duobus in locis,
 iam

GERMANIA SUPERIOR. 317

iampæne collapsum. pax constituta inter discordantes, & inter coniuges, quorum paria duo, longa post iurgia diuortium cogitabant. adeo strenue præstitum, ac diligenter, quidquid poterat a sacerdotibus duobus, tam per diuersa loca, spatio bimestri. Missi etiam duo cum sociis, ut adsint Heluetiorum copiis in Gallia, magno cum eorum labore, ac militum fructu: audiunt confitentes: & (quod mirum in castris) sacrosancta Eucharistia reficiant: morbosos conquisitos seponunt ac subleuant: derelictos solantur iuuantque: moribundos non deserunt: sepeliunt mortuos: quibus in muneribus fratris nostri pieras, qui sacerdotum erat socius, maxime enituit.

MISSIO LAVFFENSIS.

OCCASIONEM, initium, spem huius Missionis, proximis annalibus accepistis. quo in statu res fuerint duorum opera e nostris, recordari potestis: videbantur enim non parum utilitatis attulisse. Verum, ut languescunt plerumque bene cœpta, ni subinde foveantur: cum aliqui nutarent, inferentibus sese hæreticis, & blandiente tot annorum improba consuetudine, periculum occupare Episcopo placuit, repetitione nostrorum. Missi sacerdotes duo in tione Quadragesimæ: tantumque profecerunt concionibus fami-

familiaribus congressibus, facilitate sermonis, disputatione, Cathechismo, ut hæreticorum turris conuulsa dudum, videretur nunc penitus corruisse. omnes iam Zuingelii in Præfectura, quæ Lauffennm oppidum, & quinque, aut sex præterea pagos complectitur, miserunt hæresi nuntium, magna cum religione de peccatis confessi: exceptis perpaucis Anabaptistis, obfirmatis in malo. itaq; aliam terræ facies, & mens incolarum. Erat antea suspectus monstorum aduentus, ut eos nec colloquio dignarentur: nunc ita iucundus, ut æquo animo discessum non ferant: rei diuinæ, cum fieret, vix decem aut duodecim operam dabant: nunc tanta adest frequentia, ut superfluenti multitudini amplum quamuis templum videatur angustum. Et dederunt Lauffenses præclarum suæ testimonium optimæ voluntatis: cum enim rumoris nescioquid afflasset, euocaturos ad Martinalia sacrificulum Basileensem, & se falso insimulari intelligerent, misso ad Principem certo viro cum litteris, sancte affirmarunt, vitam sibi prius ereptum iri, quam ut falsiloquis iterum imperitorum fallacijs se decipi patiantur. Interuisi & pagi propinqui, eiectione a præcipuis duobus buccinatores verbi, & Catholica fides recepta. facturos idem reliquos spes magna affulsi: ita, quæ dicuntur a nostris, quorum ante ne facies quidem nota, pronis animis & auribus omnia accipiunt.

GERMANIA SUPERIOR. 319

cipiuntur. Hæc & talia impulerunt auidum Principem propagandæ religionis, vt suscipere cogitationem Collegij instituendi in Bruntrutana ciuitate, vnde breuis excursus ad sua loca ditionis, & apparatus ager vber atque amplus, sementi diuinæ.

SEDES BRUNTRUTANA.

BRUNTRUTVM ciuitas est in Cisiuranis Sequanis, & cælo læta, & solo, Basileam, Mompelgardiam, Alsatiam, in ambitu habet, a Gallogermanis incolitur, siue a Gallis, Germanisque permixtis: nempe in cõfinio: ita necessaria lingua vtrorumque: & missi Canonicoꝝ cõsensu, permissu Patris nostri Generalis, anno posteriore, octo e nostris alij Germani, alij Galli: interprete Episcopo Basileensi: cuius erga nos amor paternus: is villã assignauit nõ modici fructus: is supellectilẽ omniaque utensilia procurat, suggeritque necessaria: is templum ædificare meditatatur, & in quo ad triginta alantur, fundare Collegium. et conatus est aliquid (vt pulchrarum rerum initijs solet) doli machinator diabolus. fabulam intendit, sed excussa, apparuit (quod erat) impudenter conficta. Sodalitas externorum sacerdotum cognomento Sancti Michaelis domum nobis commodam concessit, dum Collegium extruitur. Igitur, tertio nonas Nouembres, post pro-

lusio-

lusionem orationum ac dialogi, factum initium docendi, magna gratulatione. magistrorum quattuor. conciones duæ, Gallica, & Germanica, diebus festis, magno accursu. Nimirum gnoscutur quid intersit inter inanes Salmoneorum tonitrus, & vera fulmina. A Pentecoste ad tertias nonas Nouembres Christi corpore apud nos passi nongenti. hoc tamen anno, inter Bruntrutanas curas aliquid deriuatum operæ ad Lauffenses. Ea hebdomada, quæ antecedit sanctum Pascha, concionatus vnus audiuit ducentos: matronam nobilem ad gremium Ecclesiæ reduxit. Obiti etiam pagi Episcopo suadente: et (ne contrita repetantur) viri primarij ædes infestæ nocturnis lemurbus rite expiatæ, & tranquillitati redditæ sunt.

F R I B V R G E N S E C O L L E G I V M.

MVLTORVM denique flagitationibus, quas indicauimus proxime, obsisti non potuit. quaternæ conciones statis temporibus locisque ad populum habitæ. hoc specimen fructus. Sacræ ædes nitidiores, vestes ornatiores, imagines splendidiore, refectæ, vel factæ. Rosariorum vsus reuocatus. libri inutilis oblatis vltro ad comburendum. Bacchanatorum petulantior licentia prohibita. quingena confessiones diebus festis exceptæ. vno anno commemorantium delicta omnia, duæ
 & se-

GERMANIA SUPERIOR. 321

& septuaginta. a turpi quaestu ac desperatione mulieres nonnullæ. veratrices duæ, quarum altera, familiaritate spiritus infandi, scire ventura, ac prædicere credebatur, manes altera mariti elicere, fallente diabolo, sibi persuaserat, ad bonam frugem adductæ. ad rectam fidem quadraginta duo. fenus compressum. æs alienum redditum. sedata iurgia hæc fortasse cum aliis annis communia. sequuntur propria. flagellorum vsus, vt est. his hominibus nouus atque insolens, anno superiore, vnus, diebus dicatis Pœnitentiæ inferre cupiebat, cum se cædendi mōstrauit exempli m. nullo æmulo. at posteriore, triginta inter, indutos sacco, nudisque pedibus procedentes, lugubri cum cātu ad Domini sepulcrum sub crucis vexillo, visi aliquot se verberantes, nec citra sanguinem (vt fit talibus in rebus) modo huc aures populo, modo illuc oculos diuidente. A dæmone obsessus, canem magis ringendo et latrando, quam ratiocinando & loquendo hominem, se esse ostendebat: hic a Burgundia vsque ad nos adductus, vique summa compulsus in templum, non prius desijt canem agere, quam agnus Dei in collum insertus est: tum deinde obmutuit: et humanitati redditus, salutari animum confessione purgauit. idem amuletum alteri fuit eodem morbo laboranti. Friburgum venerat quidam multa- rum linguarum scientiæ excellens, honesta di-

X gnitate

gnitate oris, & palam pudore composito: cum videres faciem, videretur esse quantiuis pretij: diuinum se esse dicere, Deoque acceptum: oracula fundere, peccata hominum, aut veritate, aut obliuione obruta, in lucem profert, alienas pœnas in se suscipere, infantes pueros ab obstetricibus non rite ablutos parentibus proderet: his, & talibus technis, magnum sibi comparauerat nomen: vt haberetur vulgo factus: cum tamen imponeret multis, ac dissuaderet votinas peregrinationes ad loca piæ quod, mutatis partibus, vnum se pro omnibus satis asseueraret facturum. diabolica fraus celesti voce detegitur, ad fabrum ferrarium, quem versutus emunxerat argento, secundum quietem emissa, vt confessionis vsurparet sacramentum, & in persoluendo voto vteretur arbitrio nostrorum. ita nihil falsum diurnum. Mirum accidit cuidam terribis opero sceleribus, præsertim præcipiti quadam Deo cælitibusque maledicendi consuetudine. cum enim post irrisos, atque irritos multorum admonitus, præteriret templum, et coniecisset oculos in Crucifixi imaginem, casu potius, quam pie (quæ enim scintilla pietatis in tam impio pectore?) ita quasi collacrimantis Iesu radijs, qui emicare videbantur ex oculis, commotus animo est, vt e vestigio ad nos accurrens, animo saucius, & trepidus conscientia (nisi postquam absolutus est) nullam fecerit repre-

repre-

reprehendendi sui, & veteris vitæ innutritæ vitæ
 tijs accusandæ finem. et sunt tamen aliqui, in
 quibus vim agnoscas cælestium præceptorum.
 Mercenarius locare noluit operas suas hære-
 tico hero, ni antea conuenisset, vt liceret sibi
 quotidie vita victuque vti communi Catholi-
 corum. Alius, cum puellam videret a parente
 modicis facultatibus in seruitium hæretici
 addictam, vt eam liberaret periculo amitten-
 di pudoris, ac fidei, suis sumptibus tuto loco
 apud Catholicos educandam suscepit: et fere
 etiam ex parte adoptauit, paterno affectu. A-
 ctum cum præfecto Xenodochij, vt inquilini,
 & peregrini pauperes, & suscipiantur liben-
 tius, & humanius tractentur. Consultum cu-
 stodijs publicis, tum alijs rationibus, tum pio-
 rum distributione libellorum, fallendo tem-
 pori, & fructuose solatio quærendo. Damna-
 ti fontes in morte firmati: vnus ex ijs, antequam
 daret pœnas, cum Deo sanctaque Ecclesia re-
 conciliatus. Quædam acceptam propter in-
 iuriam odio feruebat implacabili, vt anniuer-
 sariam Christi corporis perceptionem præ-
 scriptam lege in leui haberet: hanc postea ita
 Deus mitigauit per nostros: vt pronoluta in-
 gena veniam ab eo petens, a quo fuerat læsa,
 admirationi simul & pudori esset. Restituta
 pax parentes inter ac filiû, admirabili artifi-
 cio sacerdotis, cum se ipse proiecisset ad ira-
 torû pedes, & deprecaretur odium æstimatio-

ne diuinæ offensæ. Discipulorum fructus, sodalium, ab alijs annis non degeneravit: cum his cõiungere se Augustiniani aliquot & Franciscani, miro ardore pietatis. Est & altera Congregatio externorum, ad iuuandos alios maxime attentata: eos ad nos adducunt, vt operantur animis, feramus: nam corpora ipsi procurant. Magnus numerus addiscetium capita diuini legis, & admirabilis profectus: delectantur in rebus filiorum spectaculo, erudiuntur doctrina, commonentur exemplo. Ceterum, amicum ciuium respondet nostro labori. Sed Proepiscopi, quod alias est traditum, beneuolentia singularis: omnem lapidem mouet, vt promouetur ædificatio Collegij: superiore anno ciuitatem obiens, qua apud omnes valet auctoritate, gratia, eloquentia, tantum profecit, vt quadringentas impetrarit pro materia saxorum vecturas. Nec quieuit etiam anno posteriore repertor mendacij: subdito rumore, vim ingentem pulueris tormentarij, ad inflammandam urbem, intra parietes Collegij recondi: quod cum credunt nonnulli, aut verum videri volunt, excitarunt alios, vt nocturnas agerent excubias si quod intenderetur nobis, periculo propulsando: donec falsi criminis dissipata nebula Sole veritatis, impendens procella detenuit.

RATISPONENSE COLLEGIUM.

NON MINORIS operis est perpurga-
re agrum, vt seras, oblitum sentibus, quam
excolere urbem, vt instruas, hæresi infectam.
Lacerant quidem spinæ in extrahendo, sed
sequuntur: nec penetrant se rursus in terram
euulsæ semel, vt fruticentur iniussæ: ceterum,
si non attingas, non lædunt, nec intendunt se
cum alijs coniunctæ. Longe alia ratio in senti-
ceto hæreticorum. Inuitis vis adhibenda, ple-
rumque irrita, nunquam non necessaria, inter-
dum ijs, qui afferunt, laboriosa, quibus affer-
tur, molesta: nec vero confecta res est, vbi vi-
cisti: quos videris dedocuisse, fouendi sunt ra-
tione, consilio, præceptis. timenda interim si-
mulatio, dolus, fuga: et sæpe, qui duplici ani-
mo accessere, in discessu plus nocent. adde
quod, affines eiusdem insectiæ, imbuti odio,
sermonibus non temperant, vti gladium co-
te, sic inuidia asperant linguam: nec iam ma-
num vellentis vulnerant, sed famam: interim
coitione facta, consociantes venena in perni-
clem, non solum pestifero pugnant afflatu, sed
in apertum exeunt certamen: vt superati eti-
am non quiescant. Non tantus (vt est in fabu-
lis) exantlatus Herculi labos, cum conficeret
hydram sua ipsius clade renascentem. Vnum
remedium, euocatus e caelo ignis, exurendæ

pesti, ne iterum se innouet. Et spem quidem Deo omnem ponunt nostri, vt malum auerterent, sed rem tamen nihilo segnitus peragunt aduersus hominum pertinaciam. Id cum in his locis semper perspectum, tum maxime Reiponæ vtroq; anno. A Luthero quidem desciscere, vt de vrbe distincte ponam, non plerumquinquaginta tribus: sed Catholici, paucissimi, violentia aduersariorum accensi sunt magis in recta fide, vt in fornace ignescit ferrum aqua iniecta. Quin & ex iis, qui confugerunt ad cœtum recte sentientium, viri nobiles nonnulli, ab hæreticis, verentibus scilicet ne nocerent exemplo, hostiliter in modum appetitum contumelios, passim iacturam rei familiaris, in carcerem abrepti, perstiterunt nihilominus in sententia, iniuriam quamlibet, aut damnum, tentationem constantiæ suæ esse arbitantes. Horum vnum Bauariæ Dux in numerum senatorum adlegit. Sed & vnus, Theologiæ doctus sacerdotioque præditus principis templi, vir & consilii magni & virtutis sese ad nostram Societatem adiunxit. persuasum desertoribus tribus religiosorum exercitus, vt redirent ad castra. aperuerunt quicquid aduersus Dei legem gessissent annis omnibus homines circiter quadraginta. Virgines, vno ex Cœnobio, septem. Externus quidam, graui confectus morbo animi & corporis, (erat hæreticus & ægrotus) vt hæresim euomire cum confessione pec-

ne peccatorum sanatus est totus: ut ne ipse quidem medicus, eodem, quo dudum ille, laborans animi morbo, id ipsum crederet, quod videbat. Coniuges, qui inter se ita dissidebant animis, ut iam sedecim, aut etiam viginti annis, ne commune quidem contubernium velent, in eundem torum reducti. nec ullus transit dies festus, qui non aliquot videat in templo nostro communicantes: ubi explicantur Evangelia, ut etiam in maximo templo, magno utrobique numero, confluentium etiam e vicinis pagis: quem stulti æmulatores Lutheri, dum carpere volunt, augent, furtim adrepentes: quamquam & ipsi suos agunt conventus: quorum præcipua materia, in nos maledicta. Præclarum vero illud, & vel ipsa infusitate ridiculum. Quod Calendis Ianuariis, cum ad eos e loco superiore verba faceret quidam, de strenarum usu, quibus missitandis ultro citroque Romani auspicabantur novum annum, aliqua nugatus, adiecit pro corollario, missam a dæmone anniuerfariam strenam Senatui populoque Ratisponensi, strenuam doctrinam Iesuitarum. Inunc, nega istos helluones liborum, peritos esse antiquitatis: nam suo quidem iudicio, ut sunt uiri pleni semper succi, non nisi dicta musica e corde saturo eructant. Neque hoc tantum: auditores nostros a concionibus, operas abducere conantur a fabrica templi: frustra: nam hæc ad te-

etum pane perducta est. nec mulieres multo
 modestiores: incidit unus e nostris opsona-
 tor, in foro, in procacem & petulantem, a qua
 verbis primum, tum cubiti impulsu, dein tra-
 beribus, & pugnis male acceptus est: nec for-
 tasse ante defatigationem dimissus fuisset (ut
 validus est sexus, & audax aduersus non retri-
 buentes) nisi interueniens maritus, dulci illam
 labore, hunc molestia liberasset. At nos, ad fe-
 rendam opem miseris, quod se tales esse nesci-
 unt, magis intenti. Doctrinae Christianae ex-
 plicatio frequens, & crebra: docentur pueri
 prouocantur adulti: Catholici conueniunt ut
 discunt, ut exploratores alii: sed tamen de-
 lectantur, ut cum velint maxime, reprehen-
 dere non possint. Subornarunt nuper (ut est
 difficile non laedere quem oderis) puerum au-
 daculum, ut contenta voce, de improviso, sal-
 lacibus interpellaret argumentatiunculis sa-
 cerdotem disputantem de inuocatione San-
 ctorum: sed agnirum statim virus, & frigus
 Catholici sic irritati, ut a puero manus vix
 abstinerent: at noster, prudenter responden-
 do, ac sedato vultu, quae mittebantur per pue-
 rum, diluendo veteratorum obiecta, non mi-
 norem rettulit modestiae, quam doctrinae fa-
 mam. Iam quoniam, inuecta in hanc urbem
 haeresis exturbarat cum pio quolibet ritu om-
 ne supplicationum genus, data est opera, ut
 magnifice & apparate celebrentur. Festo igitur

GERMANIA SUPERIOR. 329

tur cultu, dispositum processit agmen, per
 atatem ac sexum: & concentu musico celebra
 ta litaniz per vias publicas talium vocum
 iamdiu ignaras, succinentibus turbis, celo re-
 sultante. Catholici vndique sese ad spectacu-
 lum effuderant lætifico plausu: cum interea
 Momni nostri, stipati coniugibus liberisque,
 vnam in domum propere cōuenirent, vt cum
 admiratione spectarent e fenestra, quod sæ-
 pe cum stomacho calumniabantur: neque il-
 lud risu caruit, quod quidam e ducibus con-
 taminati gregis, non contentus semel aspe-
 xisse, compendia viarum quæritans, alium at-
 que alium locum auide occupabat, vt pasce-
 ret uisum. Indictum erat eo tempore Iubileū,
 quibus diebus venisse dicitur quidam ad no-
 stros, rusticus, opinor, & homo antiquæ sim-
 plicitatis: cum sui aduentus eam causam fuis-
 se diceret, quod audisset haud ita pridem e
 celo venisse litteras a Deo missas, quarum par-
 ticipem se fieri cupiebat. nec valde errabat. in-
 telligebat nimirum ueniam peccatorum cer-
 ta lege & condicione a summo Pontifice Dei
 Vicario concessam, usi sunt ea occasione non
 pauci: neque similem aliam amiserunt primo
 die ineuntis anni superioris, hortatu Proepi-
 scopi, qui & ad aram eo die operatus in tem-
 plo nostro, ea de re commonuit populum fre-
 quentem, multaque de nostræ officio ac pro-
 fessione Societatis amantissime interiecit.

Qua-

msb

Quadragesima, diebus singulis, vespere, quin-
 quagesimus psalmus decantatus in celebri fre-
 quentia. Triduo ante Pascha ornatum hono-
 rium Domini monumētum cultu sollemni, so-
 lemni, & face plurima, ceu noctu aspicitur ca-
 lum corona siderum illustre. Excitavit ea fa-
 ma perinde impios piosque: & illi quidem, lu-
 cifugi, fide tenebrarum contexti, sese inferen-
 tes inter globos piorum, lustrabant omnia cu-
 riosius: cum tamen prodentibus flammis late-
 re non possent. Restat, vt aliqua de scholis: in-
 quas superiore anno de nouo ædificatas immi-
 grauimus, dramate primum peregregio da-
 to, quod ita promiscue gratum, vt grates
 etiam egerint, qui nostra omnia reprehen-
 dunt. Postridie sacrum fecit Proepiscopus, be-
 neque precatus est discipulis Pontificio or-
 natu: ij iam sunt centum quindecim, quat-
 tuor classibus tributi: non magnus fortasse
 numerus: sed si pro loci ratione ac tempo-
 ris, ingenium eorum consideres, probi-
 tatem, pietatis ardorem, studium litterarum,
 non pauci videbuntur, sed electi. Ceterum, vt
 taceam piam aliquorum erga nos liberalita-
 tem, et in primis Proepiscopi, qui florenos
 quingentos ad scholarum ædificationem de-
 dit: non omitam oblatum digitum beati Vol-
 fangi cum lipsanotheca argentea non exigui
 pretij: sic factum, Dei benignitate, vt cuius
 habemus ædes, quod proxime rettulimus, eius-
 dem

dém etiam aliquod patrocini pignus habere-
remus.

MISSIONES ALIQUOT E COL-
legio Ratisponensi.

HAEC FERME in vrbe ipsa. Verum,
quoniam non vrbibus solum, in quibus fi-
xerunt sedem, prodesse solent Collegia Socie-
tatis, sed operarum etiam partem sibi vicini
vindicant, partem & longinquit ut aequae no-
tis ignotisque, et, quantum in nobis est, omni-
bus utiles simus: fiunt. Ratispona praeter bre-
ues quasdam excursions, & indictas, longio-
res aliae, quasi sollemnes ac statae, ieiunio ver-
no. Etsi solent huc interdum accurrere auxi-
lij causa & consilij e locis distantibus, Pius Ab-
bas & doctus cum sodalibus eiusdem Cœnobij ali-
quot millitariorum suscepto itinere ad nos ve-
nit sacris commentationibus excolendis, ma-
gna ex eo deriuata utilitas in alios, quos rege-
bat, nam cū ad illum duo e nostris sacerdotes
inter obeunda varia loca diuertissent, quasi a
Deo essent missi, suos conuocauit, & praefa-
tus aliqua, cum modesta laude nostri ordinis
ordinatus instituti (dicebat ipse) ad solamen &
regimen animarum, adiecit. Quin vos oblati
tempore, utimini: videte ne fugiat occasio,
haud scitis an iterum reditura. Habetis domi,
vestro commodo, quod magno quamuis labo-
re

re si quæreretur, non recusandum foret. Mihi quidem, vt voti efficerer compos, haud ita pridem, vt scitis, bis ad horum socios eundem bianni ferme itinere, eadem causa fuit. Itē alacres, diuinum agnoscite beneficium: procurete vestram conscientiam: cum res ipsa clamat, nullius oratione est opus. Persuasit, bona eorum partem postridie apud nostros confessi, coniungam aliud simile. Pernoctabat eorum alter in Cœnobio Cisterciensium, Cellam Dei appellant: rogatus sermonem habuit ad monachos: in quo cum iecisset aliquid de Iubileo Pontificio, omnes (vno excepto domesticis rebus impense occupato) illud vt consequerentur, cunctas maculas expiarunt. Itum igitur in pagos frequenter, eaque itione a creditio-
 ne, non commoratione solum, aliqui ex occasio-
 ne abiecerunt improbam sectam, sed longior illa profectio vtriusque anni, sub quadraginta dierū ieiunium, vt ilior. Missi enim bini per totam fere diœcesim viatico & litteris a Proepiscopo instructi, laborem fructu superante. Itum in oppidum vnum atque alterum, & in castella duodeviginti: & (in transitu) rustici circum mapalia, & siluicolæ non neglecti. Primum oppidum decem miliaribus Ratisponæ distat, aluit Isara pronò amne in Danubium influens: nomen Deehendorfium: celebre prepter insigne olim sacrosanctæ Euchari-
 stia, & Iudaicæ perfidiæ monumentum: etiam
 nunc

GERMANIA SUPERIOR. 333

nunc, nouem hostiæ, miri candoris, veluti a manu recentes, in altari maximo perhonorifice asseruantur: templum ipsum sepulcrum Domini indigitant. hic interuisi pauperes, auditique in Xenodochijs, quæ terna sunt, & leprosi proprio in domicilio: eorumque cura suscepta: sacris diebus & negotiosis conciohabita, bis sæpe diuersis locis. explicatus Catechismus sub vesperam, sine discrimine ætatis, aut sexus. Eadem omnino præstita in oppido altero, cui nomen Pladlingium. et (vt multa paucis) absoluti a peccatorum nexibus, his locis omnibus, ter mille ducenti quinquaginta quinque: ab hæresi, septem. grex cum pastore reconciliatus. superstitionum usus coercitus, & confutata defensio. quodam in pago, diebus, quibus versati nostri, feriatifuerè pagani omnes, cultiore vestitu, & tantum sacris operantes. Ibidem sacrificium Missæ repetitum eo lætius, quo diutius intermissum. explosus alibi, sub Missam, Lutheri impius psalmus. Vir alicubi, atque vxor, leuiculas ob causas confessionem differre statuerant: sed mulier in tam grauem incidit morbum, vt maritus diffideret: vocatus ad eam noster, qui venerat pridie, elinguem fere offendit: cum vox deinde ægrotanti redisset, peracta confessione, & Eucharistia percepta, reddita etiam valetudo corporis est. hoc exemplo vir admonitus animum ad sapientiora conuertit. *Vetus sup.*

supplicationum ritus; comitantibus omnibus bonis, maxima vulgi frequentia reductus. Hac & talia Dei beneficio nostrorum ministerio in his excursionibus facta: quibus ita affecti omnes, vt acerbitatem discessus, anninerfarij saltem reditus expectatione solarentur.

P R O V I N C I A

R H E N A N A .

OMPLEXA socios supra trecentos amplius triginta. Coloniae triginta quatuor: Treuiris triginta sex, alias triginta octo: in Probationis Domo, priore anno, viginti sex, e quibus, tertiani tres: posteriore, viginti duos: & sex praeterea sacerdotes, explentes tertium annum: Moguntiae modo quinque, modo tres, supra quinquaginta: Herbipoli quadraginta quatuor, interdum & octo: Spirae octodecim, aliquando viginti: Fuldae viginti tres, aut quinque: Heiligenstadij tredecim. His adiungendi quatuor, qui in Hildesiensi Sede, & Erfurtenfi Missionis versantur: Molsenij viginti quatuor: quindecim sedecimue Confluentiae: vno plus Monasterij: Duodecim Paderbornae: